

TEMPS DE LA MORT: ENTERRAMENTS PÚNICS 525-25 aC

Aquesta sala mostra l'evolució dels enterraments púnics a Eivissa durant el període més antic (525-425 aC), el període clàssic (425-300 aC), el de més esplendor del jaciment, i el període tardà (300-25 aC).

PERÍODE PÚNIC ARCAIC (525-425 aC)

En la segona meitat del segle VI aC comença a arribar a Eivissa població nova, ara púnica, que s'uneix a la fenícia. Això implica canvis en el ritual funerari, amb la introducció de la inhumació dels cadàvers, un increment en la quantitat i varietat de la composició dels aixovars i l'aparició d'un nou tipus de sepultura: l'hipogeu.

L'hipogeu és una tomba subterrània excavada a la roca, amb un pou d'accés de planta rectangular i fondària variable (entre dos i tres metres), i amb una cambra de planta quadrangular on es dipositaven els enterraments. Una gran llosa de pedra tancava l'obertura que permetia el pas des del pou a l'interior de la cambra, i el pou s'omplia completament de terra.

Els aixovars són molt més nombrosos i variats que els fenicis. Inclouen elements d'abillament i adorn personal (granadures de collaret, joies, etc.), altres amb significat màgic o religiós (ous d'estruç, terracotes, amulets, escarabeus, etc.), i recipients de ceràmica que contenien substàncies líquides (llet, vi i aigua) o sòlides (peixos, aus, mamífers petits, fruita i llegums) que es dipositaven al costat del cos.

A aquesta etapa correspon el conjunt d'hipogeus situats al carrer de Lleó núm. 10-12, que segurament va pertànyer a un grup de nous pobladors púnics que s'enterraren de manera diferenciada prop de la necròpoli fenícia. També s'han trobat hipogeus de començament del segle V aC a les àrees nord-oest i sud-est, que constaten l'expansió del cementiri durant aquest període. A més dels hipogeus, per a les inhumacions es feien servir també fosses rectangulars excavades a la roca amb graons laterals per sostenir les lloses de cobertura, i aquí els aixovars són similars, en quantitat i composició, que els dels hipogeus.

En aquesta fase perduren les sepultures de cremació en fossa i en petites cavitats del terreny, que incorporen noves variants en el procediment funerari, i també alguns elements d'aixovar anàlegs als dels enterraments d'inhumació, la qual cosa denota una evolució cap a maneres púniques en els costums funeraris autòctons.

PERÍODE PÚNIC CLÀSSIC (425-300 aC)

Durant la segona meitat del segle V i el primer quart del IV aC, la població de l'illa havia augmentat amb gent púnica; per altra banda, l'evolució social va determinar una democratització de l'accés al més enllà, de manera que tota la ciutadania tenia dret a una sepultura. Per aquesta raó, la necròpoli

experimentà un creixement considerable i va assolir una extensió superior a les cinc hectàrees en ocupar tota la falda nord del Puig des Molins. El cementiri inicial va ser sistemàticament ocupat per les noves sepultures púniques, que se superposaren o que fragmentaren les antigues tombes fenícies. Es calcula que només en aquest període es van obrir més de dos mil hipogeus.

Pel que fa a les sepultures d'inhumació, fins a la segona meitat del segle IV aC es va mantenir la diferenciació entre sepultures col·lectives, representades pels hipogeus (tot i que s'han trobat cambres amb una sola inhumació, o amb un sol sarcòfag), i sepultures individuals, representades per les fosses amb o sense sarcòfag.

Els enterraments de cremació són minoritaris al final del segle V aC i el començament del segle IV aC. Són cremacions fetes *in situ*, com enterraments secundaris dipositats en fosses simples, o disposades en urnes, ja sigui en gerres de dues anses del tipus Eb. 64 o en les anomenades "urnes d'orelletes", recipients abundants en el món ibèric peninsular.

PERÍODE PUNICOTARDÀ (300-25 aC)

Des del final del segle IV aC es deixen d'obrir nous hipogeus i molts dels ja existents es reutilitzen durant aquest període com a panteó o ossera. Hi continuaran apareixent, tot i que no tant com fins ara, terracotes, vasos de pasta vítria i amulets. Tanmateix, es generalitza l'ús de fosses simples, de vegades excavades a la roca o, més sovint, obertes en terra. Encara que la inhumació continua sent majoritària, es detecta la presència d'alguns enterraments de cremació. Durant el segle III aC es redueixen els aixovars, que solen limitar-se a alguna peça ceràmica relacionada amb ritus de libació o amb la unció del cadàver.

El darrer quart del segle II i els primers anys del I aC es va produir un seguit de canvis en la societat púnica ebusitana, provocats per la progressiva integració en l'estructura de l'estat romà. Durant aquesta etapa continuaren reutilitzant-se els hipogeus, tot i que molt minoritàriament, i els cadàvers es dipositaven simplement amortallats en taüts. Els enterraments d'inhumació més generalitzats van ser les fosses obertes a les zones planes al peu del turó. Per als enterraments infantils es feien servir àmfores a manera de taüt o es dipositaven els cadàvers en fosses, acompanyats d'algun adorn personal o algun element simbòlic de protecció. La cremació va adquirint importància, tot i que va ser una pràctica minoritària al costat de la inhumació. Igual com en l'etapa anterior, els ossos cremats es col·locaven en recipients ceràmics a manera d'urnes cineràries, que després es dipositaven en clots o, de vegades, dins les cambres d'antics hipogeus.

Els aixovars en els enterraments dels segles II i I aC són molt escassos, però hi destaquen les ceràmiques d'importació de tipus campaniana, les ceràmiques ebusitanes cobertes d'engalba i els ungüentaris hel·lenístics. De vegades apareixen algunes granadures de collaret, amulets i alguna moneda, però també és freqüent la total absència de peces en els enterraments, fet que, a més de canvis en els ritus funeraris, probablement evidencia l'empobriment de la societat ebusitana.